

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра економіки та менеджменту

Гуль І.Г

ТЕМИ ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Для студентів спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні кафедри економіки
та менеджменту
«___» _____ 201__ р. протокол №___
Зав. каф. _____ Н.Ф. Павленчик

ТЕМИ ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ з дисципліни «Економічна теорія»

Семінарське заняття №1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

План семінарського заняття

1. Предмет економічної теорії

Економіка як сфера господарської діяльності людей. Економіка як наука. Походження термінів «економіка», «політична економія» та «економікс». Предмет економічної теорії. Система економічних наук.

2. Функції економічної теорії. Економічне мислення та економічна політика

Характеристика основних функцій економічної теорії. Нормативна та позитивна економічна теорія. Економічне мислення та його форми. Економічна політика держави.

3. Методи пізнання економічних процесів і явищ

Поняття методу та методології економічної теорії. Загальнонаукові та специфічні методи економічного дослідження.

4. Економічні закони та категорії

Сутність понять «категорії», «принципи» та «закони» економічної теорії. Об'єктивні економічні закони. Система економічних законів.

Семінарське заняття №2 ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ВИРОБНИЧІ МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Економічні потреби та інтереси як головні рушійні сили економіки

Сутність поняття «потреба». Класифікація потреб. Піраміда потреб Маслоу. Загальна та часткова корисність блага. Трудова діяльність як спосіб розв'язання суперечностей між потребами та обмеженими ресурсами. Закону спадної граничної корисності. Крива граничної корисності. Економічні інтереси та їх види.

2. Виробництво та його основні ресурси (фактори)

Виробництво та виробничі ресурси. Види виробничих ресурсів. Продуктивні сили і виробничі відносини. Теорії розвитку продуктивних сил. Характеристика основних факторів виробництва. Сучасні фактори виробництва.

3. Межа виробничих можливостей та проблема економічного вибору

Поняття обмеженості або рідкості виробничих ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість ресурсів. Економічний вибір. Виробничі можливості та крива виробничих можливостей. Закон зростання альтернативної вартості.

4. Результат та ефективність виробництва

Сутність результату, ефекту та продукту виробництва. Абсолютна оцінка результату виробництва. Відносна (якісна) характеристика результатів виробництва. Визначення результативності та ефективності

Семінарське заняття №3

СУСПІЛЬНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ ТА ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

План семінарського заняття

1. Суспільне виробництво та суспільний поділ праці як економічна основа ефективної організації виробництва

Сутність та структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Суспільний поділ праці: кооперація праці та виробнича кооперація. Основні рівні суспільного поділу праці. Фактори розвитку суспільного поділу праці та продуктивність праці.

2. Форми організації суспільного виробництва та обміну

Натуральне виробництво. Товарне виробництво та умови його виникнення. Типи товарного виробництва. Сутність та основні фази суспільного відтворення. Товарний обмін та його роль в економіці.

3. Товар та його властивості. Теорії вартості.

Сутність понять «товар», «економічний товар» та «вільний товар». Суть та різниця таких властивостей товару як споживна вартість та вартість. Роль конкретної та абстрактної праці у створенні товару. Теорія трудової вартості товару. Теорія граничної корисності. Теорія факторів виробництва. Неокласична теорія вартості.

4. Економічна система суспільства: поняття, структура та основні риси

Основні підходи до визначення економічної системи. Властивості економічних систем. Структурні елементи економічної системи.

5. Типи економічних систем та їх характеристика

Традиційна економічна система. Ринкова економічна система. Командна (адміністративна) економічна система. Змішана економічна система. Національні моделі ринкових систем. Американська модель. Німецька модель. Шведська модель. Японська модель. Китайська модель

Семінарське заняття №4

ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ ТА ГРОШОВОГО ОБІГУ

План семінарського заняття

1. Природа, види та роль грошей

Визначення та сутність грошей. Умови та історичні аспекти виникнення грошей. Номінальна і реальна вартість грошей. Види та роль грошей. Основні види грошей у сучасній економіці. Функції грошей. Металістична теорія грошей. Товарна теорія грошей. Номіналістична теорія грошей. Кількісна теорія грошей.

2. Система грошового обігу та її типи

Поняття грошової системи. Основні елементи грошової системи. Типи грошових систем. Основні риси сучасної паперово-кредитної грошової системи.

3. Грошова маса та закон грошового обігу

Грошова маса та структура грошової маси. Характеристика грошових агрегатів. Закон грошового обігу. Швидкість обігу грошей. Рівняння обігу грошей І. Фішера.

4. Грошові реформи

Сутність грошової реформи. Основні методи грошових реформ. Повні та часткові грошові реформи.

Семінарське заняття №5

РИНОК ТА РИНКОВА ЕКОНОМІКА. РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

План семінарського заняття

1. Ринок, його функції та умови ефективного функціонування
Поняття ринку. Ринок як економічна категорія. Ринкова економіка. Функції та умови ефективного функціонування ринку.
2. Система ринків та їх інфраструктура
Об'єкти та суб'єкти ринкових відносин. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в ринковій економіці. Система видів ринків. Ринкова інфраструктура.
3. Ринковий попит та його фактори
Поняття ринкового попиту. Закон попиту. Парадокси Гіффена та Веблена. Цінові та нецінові фактори, що впливають на попит. Еластичність як поняття. Еластичність попиту за ціною, доходом та перехресна еластичність попиту. Види цінової еластичності попиту.
4. Ринкова пропозиція та її фактори
Поняття ринкової пропозиції. Закон пропозиції. Цінові й нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Еластичність пропозиції за ціною. Види цінової еластичності пропозиції.
5. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага
Взаємозв'язок попиту та пропозиції. Закон попиту і пропозиції. Рівноважна ціна. Ринкова рівновага.

Семінарське заняття №6

КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

План семінарського заняття

1. Конкуренція, її суть та умови існування
Конкуренція як структура ринку та раціональна поведінка суб'єктів. Основні умови виникнення конкуренції. Позитивні та негативні риси конкуренції. Функції конкуренції. Закон конкуренції. Коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства.
2. Види та методи економічної конкуренції
Конкуренція покупців та продавців. Методи цивілізованої конкуренції. Методи нецивілізованої конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція: особливості та роль в економіці. Ринкові моделі конкуренції. Ринок чистої конкуренції. Основні риси монополістичної конкуренції. Олігополістична конкуренція. Чиста монополія.
3. Монополія: причини виникнення, суть та основні види
Монополія як результат концентрації та централізації виробництва. Види, форми наслідки монополії. Природні та адміністративні монополії. Штучні

монополії. Основні форми монополістичних об'єднань. Конкурентна та антимонопольна політика.

Семінарське заняття №7

КАПІТАЛ, ВИТРАТИ ТА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

План семінарського заняття

1. Капітал як фундаментальна категорія ринкової економіки
Сутність поняття «капітал». Речова теорія капіталу. Класова теорія капіталу. Суб'єктивістська теорія капіталу. Основні форми капіталу.
2. Капітал підприємства, його джерела та структура
Види та джерела формування капіталу підприємства. Стартовий капітал. Власний капітал. Залучений (позичковий) капітал підприємства. Співвідношення власних і позичкових джерел капіталу підприємства
3. Оборот та амортизація капіталу
Кругообіг виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал. Амортизація капіталу.
4. Витрати підприємства, їх економічна природа та види
Економічна сутність витрат. Крива витрат виробництва. Умовно-постійні, змінні та загальні витрати підприємства. Середні витрати підприємства. Закон спадної граничної продуктивності.
5. Доходи та прибуток підприємства
Економічна сутність доходу. Види доходів підприємства. Структура валового доходу. Економічний та бухгалтерський прибуток підприємства. Основні функції прибутку та шляхи максимізації прибутку.

Семінарське заняття №8

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ. РИНОК ПРАЦІ ТА ЗАРОБІТНА ПЛАТА

План семінарського заняття

1. Доходи населення: види та джерела формування. Розподіл доходів
Класифікація доходів населення. Диференціація населення за рівнями споживання. Прожитковий мінімум. Розподіл доходів.
2. Диференціація доходів населення
Причини нерівномірності розподілу доходів населення. Крива Лоренца та коефіцієнт (індекс) Джині. Оптимум Парето.
3. Заробітна плата як основна форма доходу населення
Економічна сутність заробітної плати. Заробітна плата і вартість робочої сили. Номінальна і реальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Форми і системи заробітної плати. Тарифна система. Мінімальна заробітна плата, її функції та особливості встановлення.
4. Суть та особливості ринку праці
Ринок праці. Основні суб'єкти та об'єкт ринку праці. Механізм ринку праці. Попит і пропозиція праці. Модель конкурентного ринку праці

Семінарське заняття №9

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА ОЦІНКА ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ

План семінарського заняття

1. Національна економіка як об'єкт макроекономічного аналізу

Поняття національної економіки та її структура. Економічні проблеми національної економіки. Економічний кругообіг та економічна рівновага.

2. Національний продукт та проблеми його виміру. Система національного рахівництва

Поняття національного продукту та способи його виміру. Проблеми визначення результативних макроекономічних показників. Система балансу народного господарства. Система національних рахунків та принципи розрахунку.

3. Валовий внутрішній продукт. Національний дохід. Національне багатство

Поняття про валовий внутрішній продукт та проміжний продукт. Виробничий метод розрахунку ВВП. Метод кінцевого використання. Розподільчий метод розрахунку ВВП. Реальний і номінальний ВВП. Національний дохід та національне багатство. Структура національного багатства.

4. Ефективність національної економіки та її показники

Економічна та соціальна ефективність національної економіки. Система показників економічної ефективності національної економіки. Система показників соціальної ефективності національної економіки. Якість життя та основні показники рівня життя населення.

5. Тіньова економіка

Поняття тіньової економіки. Види тіньової економіки. Причини переходу економіки у «тінь». Методи оцінювання масштабів тіньової економіки. Наслідки поширення тіньової економіки.

Семінарське заняття №10

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ЦИКЛИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

План семінарського заняття

1. Економічний розвиток у часовому вимірі, його форми та показники

Економічний розвиток як тенденція. Основні критерії визначення стану розвитку економіки. Форми економічної динаміки. Основні показники економічної динаміки.

2. Економічне зростання: фактори та типи

Основні фактори (джерела) економічного зростання. Екстенсивне економічне зростання. Інтенсивне економічне зростання. Позитивні та негативні наслідки економічного зростання

3. Циклічні коливання економіки, їхня природа та види

Економічний цикл та його фази. Основні індикаторами перебігу економічного циклу. Теорії економічного циклу. Види економічних циклів.

Семінарське заняття №11

РИНОК РОБОЧОЇ СИЛИ. БЕЗРОБІТТЯ ТА ІНФЛЯЦІЯ

План семінарського заняття

1. Ринок праці та його рівновага

Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і рівновага на ринку праці. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці.

2. Безробіття як макроекономічне явище. Теорії безробіття

Структура населення країни за ознаками зайнятості і безробіття. Основні форми зайнятості. Класична теорія безробіття. Марксистська теорія безробіття. Кейнсіанська теорія безробіття.

3. Види безробіття, його показники та наслідки

Основних видів безробіття. Абсолютні та відносні показники безробіття. Природне безробіття та повна зайнятість. Масштаби безробіття та його наслідки. Закон Оукена.

4. Інфляція, її види, причини та наслідки

Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Інфляція попиту та інфляція витрат, очікувана та неочікувана інфляція. Соціально-економічні наслідки інфляції. Стагфляція. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса.

Семінарське заняття №12

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

План семінарського заняття

1. Роль держави в макроекономічному кругообороті

Держава в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки. Відносини держави з іншими суб'єктами економічного кругообігу. Вплив держави на економічний кругообіг.

2. Вплив держави на економічну рівновагу, її економічні функції

Вплив держави на економічну рівновагу. Чисті податки і трансформація функції споживання. Модель економічної рівноваги за методом «видатки — випуск». Державні та національні заощадження. Модель економічної рівноваги за методом «вилучення — ін'єкції» на базі сукупних і приватних інвестицій.

Семінарське заняття №13

ФІНАНСОВА СИСТЕМА, ПОДАТКИ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

План семінарського заняття

1. Суть та функції фінансів. Фінансова система країни

Поняття фінансів та фінансової системи. Основні функції фінансів. Суб'єкти та об'єкти фінансової системи.

2. Податки як інструмент регулювання національної економіки

Сутність податків та їх природа. Характеристика основних складових оподаткування. Податкова система держави. Основні види податків. Функції податків. Головні проблеми, що постають при формуванні ефективної податкової системи. Крива Лафера. Принципи ефективного оподаткування.

3. Державний бюджет та його дефіцит. Державний борг

Поняття про державний бюджет. Рівні державних бюджетів. Основні джерела доходів бюджету держави. Основні напрямки видатків державного бюджету. Форми виплат із державного бюджету. Варіанти формування

державного бюджету. Причини виникнення дефіциту державного бюджету. Способи покриття бюджетного дефіциту. Державний борг та його види.

Семінарське заняття №14 **КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКА СИСТЕМА КРАЇНИ**

План семінарського заняття

1. Види банків та небанківські кредитно-фінансові інституції
Поняття банку та історичні аспекти їх виникнення. Сутність кредитно-банківської системи та її рівні. Комерційний банк та його види. Небанківські кредитно-фінансові інституції. Пенсійні та інвестиційні фонди.
2. Банківська система. Функції та операції банків
Типи банківської систем. Функції Центрального банку країни. Основні функції комерційних банків. Операції комерційного банку. Види банківських рахунків.
3. Банківський механізм емісії кредитних грошей
Норма банківських резервів. Види банківських резервів. Депозитний (кредитний) мультиплікатор.
4. Політика дешевих і дорогих грошей
Головні завдання Центрального банку як регулятора. Інструменти монетарного регулювання економіки. Моделі грошово-кредитної політики Центрального банку. Політика «дешевих грошей». Політика «дорогих грошей».

Семінарське заняття №15 **ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЇНИ**

План семінарського заняття

1. Макроекономічне значення, основні статті та структура платіжного балансу країни
Поняття платіжного балансу країни. Статті платіжного балансу.
2. Валютні курси: сутність, різновиди, чинники та вплив на макроекономічну рівновагу
Поняття валюти та функції валютних курсів. Котирування валютних курсів та їх види. Фіксовані, вільно плаваючі та змішані валютні курси. Реальний валютний курс.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Дзюбик С.Д. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – 3-тє вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2014. - 423 с.
2. Економічна теорія: навч. посіб. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, О.С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Право, 2016. – 268 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича.; - 9-те вид., доповн. - К.: Знання, 2014. - 710 с.
4. Макроекономіка: навч. посібник / за ред. В.П. Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2013. — 295 с.

5. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. / А.В. Сірко - К.: «Центр учбової літератури», 2014. - 416 с.

6. Яковчук В.П. Економічна теорія: навч. посібник / В.П. Яковчук. - 3-тє вид., перероблене. -К.: Видавництво Ліра-К, 2015. - 408 с.

Допоміжна

1. Білецька Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): Навч. пос. / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савич. - 2-ге вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2009. — 688 с.

2. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навч. посібник / За ред. З.Г. Ватаманюка та О.З. Ватаманюка. - Львів: «Інтелект-Захід», 2008. - 540 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Знання, 2012. - 206 с.

4. Історія економіки та економічної думки: Навч. посібник / За ред. С.В. Степаненка. - К.: КНЕУ, 2010. - 743 с.

5. Калініченко О. В. Макроекономіка. Практикум: Навч. посіб / О.В. Калініченко, О.Д. Плотник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 656 с.

6. Лисенко С.М. Основи економічної теорії. Практикум. Навчальний посібник / С.М. Лисенко, Я.О. Ляшок. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 268 с.

7. Макроекономіка: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. - 851 с.

8. Отрошко О.В. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / О.В. Отрошко; 2-ге вид., перероб. та доп.; Рекомендовано МОН. - К.: Знання, 2013. - 334 с.

9. Рібун Л.В. Основи економічної теорії: навч. посібник / Л.В. Рібун. – Львів: Камула, 2017. – 408 с.

10. Савченко А.Г. Макроекономіка: підручник / А.Г. Савченко. – 2 вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 448 с.

11. Талавиря М.П. Макроекономіка: [Навчальний посібник] / Гойчук О.І., Талавиря М.П., Ожелевська Т.С. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 560 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ІНТЕРНЕТ

1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Європейський центральний банк. – Режим доступу: www.ecb.europa.eu.

3. Законодавство України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

4. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: www.icps.kiev.ua.

5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: www.me.gov.ua.

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

7. Національний банк України. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

8. Центр соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.case-ukraine.com.ua.